
RENDÉSZETI KÉPZÉS

FÓRIZS SÁNDOR

Irányok az Európai Unióban a rendőrtisztek felkészítésében

Az Európai Unióban hosszú ideje jelentős egységesülési folyamat zajlik, mely talán, ha nem is azonos hangsúllyal, de az élet minden területére kiterjed. A jogszabályalkotás és alkalmazás meghatározóan közelít egymáshoz az egyes tagországokban. A kiemelten központosított esetekben – például uniós vámszabályok – lényegében teljes azonosságról beszélhetünk. Harmonizálás, egyeztetés zajlik a felsőoktatás (egyetemek, főiskolák) területén. A folyamatot felgyorsította a „Bologna” rendszer bevezetése, az egységes Európai Felsőoktatási Térség kialakulása, az Európai Kreditrendszer (ECTS – European Credit Transfer System) bevezetése. A gazdaság nemzetközivé válása, az államhatárokon átívelő kapcsolatok kikényszerítik a termelés és a piac egységesülését és ez kihat a társadalmi élet minden vonatkozására.

Meggyőződésem, a Közös Piac, de még az Európai Unió megalapításakor is az „Alapító Atyák” talán nem is látták a problémák szerteágazó voltát és az ügyek központosításának felmerülő fontosságát. Eredetileg az volt az elképzelés, hogy a rendészet, a rendvédelem nemzeti hatáskör marad, minden tagállam szervezi a saját elképzelései, hagyományai, kialakult helyzete szerint. Ezért is kerültek ezek a kérdések az EU harmadik pillérébe. A gyakorlati életben hamarosan kiderült, újra kell gondolni az első terveket. Kezdték a harmadik pilléres „témák” a kötelező közösségi jog területére átkerülni. Gondoljunk csak a határrendészetre, a közös vízumszabályozásra, a menekültügyre, az idegenrendészeti szabályozásra, az egész Uniót átfogó Schengeni Információs Rendszerre. Megjelent az Európai Elfogatóparancs, az államhatáron átnyúló üldözés, a Schengeni Határellenőrzési Kódex, a FRONTEX, mint az EU egyik ügynöksége, stb. Egyre többször van szó az európai rendőrségek egymáshoz közelítéséről; a képzés, továbbképzés egységesítéséről, hasonló színű egyenruha alkalmazásáról.

Miként érinti, érinti-e ez a folyamat a rendőr tisztképzést? Amint Nyugat-Európában nincs egységes rendőrség, egységes rendészeti stratégia, úgy különböző a rendőr tisztképzéssel kapcsolatos elképzelés is. Hiszen több olyan ország is van, pl. Spanyolország, Egyesült Királyság, ahol az adott államok nem is rendelkeznek országos hatáskörű rendőri szervezettel, az egyes rendőrségek egy-egy nagyobb közigazgatási egységben tevékenykednek, de nem országos méretben. Ugyanezzel párhuzamosan a rendőrtiszt-képző intézményeknek meg kell határozniuk viszonyukat a „Bolognai Rendszerhez”. Az egyes intézmények döntés elé kerültek, bekapcsolódnak a bologna folyamatba, vagy függetlenítik magukat attól, a meghatározó európai felsőoktatási folyamatokon kívül maradnak. A választás nem egyszerű. Ha az iskolák kapcsolódni akarnak az általános folyamathoz, akkreditáltatniuk kell magukat. Ezzel a rendészeti felsőoktatás felett ellenőrzést kap a civil szféra az akkreditálási követelmények megítélése útján. A szervezetek kettős elvárás alá kerülnek, az oktatóknak egyrészt jó szakmai tudással rendelkező rendőröknek kell lenniük, másrészt a civil felsőoktatáshoz kapcsolódó elvárásokat (tudományos fokozat, publikáció, egyetemi végzettség, oktatói követelmények), is teljesí-

teniük kell. Az intézetek csúcvezetésének egészen kiemelkedő minőségi mutatókat szükséges elérniük. Az eddigi zárt rendszerű szervezetekbe fokozott betekintést nyer az adott ország oktatási/kulturális minisztériuma, jelentős engedélyezési jogkörökkel.

Érthető módon az érintettek esetleg visszarettennek a sok követelményt támaztó folyamat elindításától és inkább egy a tiszthelyettes képzés és az akkreditált főiskolák között „félúton” lebegő állapotot tartanak fenn. Teljes értékű diplomát nem adhatnak ki. Szakmai miniszter (pl. belügy), vagy egy országos rendőrzetű alárendeltségében működnek. Ezzel elkerülik a civil felsőoktatási ellenőrzést, mintegy zárt, szakmai rendszert hoznak létre. Megnevezéseikben szakfőiskola/akadémia kifejezéseket használnak. A jó anyagi háttértámogatást kihasználva, és mert az oktatás szervezését egyéb külső előírások nem befolyásolják, rendkívül színvonalas felkészítést képesek nyújtani mind az általános műveltség, mind a felsőfokú szakképzés területén. Viszont a rendszer a „Bologna Folyamattal” nem kompatibilis. Nem is kívánják azzá tenni. Nagy „előny”, hogy a rendészeti oktatóknak nem kell az egyéb tudományos feltételeknek megfelelniük és a rendőrségtől gyorsan lehet oktatókat/kiképzőket átcsoportosítani.

A rendőrtisztképzés másik fő vonulatában az iskolák belevágtak a „Bologna követelmények” teljesítésébe. Legnagyobb nehézséget az oktatók kvalifikálása jelenti. Sok helyen ezt új munkahelyek (professzori, docensi) kiírásával kezdték, melyhez jelentős anyagi támogatást vettek igénybe az adott országtól. Valójában újratertették, újra alapították az iskolákat. Teljes egészében átdolgozták a tanterveket, végigjárták az akkreditációs folyamatot, próba évfolyamokat indítottak és néhány év alatt, folyamatos képzés mellett, szakfőiskolából/akadémiából Bologna típusú főiskolává váltak. Több német intézmény jelenleg ennek az átalakításnak a sodrában halad. A keleti országok – Csehország, Szlovákia, Lengyelország – a bachelor képzés mellett master képzést és önállóan vagy más tanintézettel közösen, doktori iskolát is alapítottak. A legmesszebb ők jutottak el a „Bologna Folyamat” megvalósításában.

Egyes iskolák csak bachelor képzést indítottak és valamelyik civil egyetemmel alapítanak rendészeti jellegű MA felkészítést (Finnország - Tampera). Újabb elképzelést valósítottak meg Berlinben, ahol civil főiskola egyik kara a „Rendőri és biztonsági kar” (Berlini Gazdasági és Jogi Főiskola). Ezen a karon rendőrtisztképzést végeznek hagyományos, nem Bologna formában, az akkreditáció folyamatban. Továbbá akkreditált civil biztonsági képzés van 2005 óta.

Az akkreditált rendőriskolák közül néhány felfedezte a civil biztonsági szféra számára történő bachelor képzést. Ilyen a Hamburgi Rendőrtiszt Főiskola is. A biztonság igényének felerősödése és a civil biztonsági cégek szerepének növekedése oda vezetett, hogy mind a rendőriskolák, mind pedig a polgári tanintézetek felismerték a keletkezett képzési igényt és ehhez kapcsolódó BA és MA szakokat kezdeményeztek. 2009 májusában megalakult a civil biztonsági területen oktató felsőoktatási intézmények nemzetközi szövetsége, a CONRIS (Cooperation Network for Risk, Safety and Security Studies). A tizenkét tag közül egyik a magyar Rendőrtiszt Főiskola (www.conris.eu).

A rendőrtiszt képzés belső tartalma, tananyaga az egyes országokban gyors ütemben átalakul és közelít egymáshoz. Németországban erős moduláris felkészítés kialakítása folyik. A 18–25 modulban összefogott ismeretanyagot összehangolják a tiszthelyettes képzés tartalmával. Lehetővé válik a már elsajátított területek későbbi elismerése, az ismétlések elkerülése. Hasonló blokkok megléte esetén a nemzetközi hallgatói és oktatói csere is könnyebb, a szerzett kreditpontok elismerésével együtt. Nemzetközi modul beiktatásával az európai rendőrségek, a nemzetközi rendőri szervek és tevékenységek, az ENSZ alkalmazás bemutatása, az angol rendőri szaknyelv elsajátítása; a külföldi szakmai gyakorlat (akár csak két hét) szervezése történik.

Sajátos elképzelést láttam Németországban, ahol esetenként már gond van a tiszthelyettesi munkakörbe jelentkezők létszámával, hiszen gyors ütemben csökken a fiatal korosztályok létszáma.

Baden-Württemberg tartományban a rendészeti szakközépiskolát alakítják át bachelor képzést végző főiskolává és nem őrmestereket hanem rendőr felügyelőket (hadnagyokat) kívánnak kibocsátani. A fiatal tisztek főiskolai diplomával és tiszti fizetéssel látják el a korábbi tiszthelyettesi munkakörüket. Az az elgondolás, hogy így keresettebbé válik ez a foglalkozás, illetve emelkedik a munkatársak felkészültsége. Hosszabb távon megszűnne, vagy jelentősen lecsökkenne a tiszthelyettesi állomány.

Eltérőek az elképzelések arról, kit vegyenek fel (kit engedjenek be) a tisztképzésbe. A német területen vegyes rendszer érvényesül (nálunk is). A tiszti iskolára járók egy része 15–75% tartományonként eltérően, olyan tiszthelyettes, aki elvégezte a rendészeti szakközépiskolát és hosszabb-rövidebb idejű gyakorlattal rendelkezik. Belőlük és a közvetlenül a középiskolákból érkezőkből vegyes osztályokat állítanak fel. Tapasztalatuk szerint a kétfajta hallgatói csoport igen jó hatással van egymásra miközben tapasztalataikat, tudásukat kölcsönösen kicserélik. A csak a korábban kiképzett és szakmai tapasztalatokkal rendelkező munkatársakból merítés több országra is jellemző (Ausztria, Finnország, Spanyolország).

Az Egyesült Királyságban (Anglia, Wales), lényegében nem tiszti iskolán képezik ki a jelentkezőket. Közigazgatási kerületenként a rendőrség együttműködik egy egyetemmel és közösen 22 hét alatt végzik el a rendőri alapképzést. Diplomát nyújtó tiszti felkészítés nincs. A továbbiakban majd különböző felkészítő kurzusokat szerveznek, melyek sorozatával és a gyakorlati tapasztalatok útján lehet magasabb beosztásba kerülni.

Összességében elmondhatjuk, az Európai Unióban a rendőrtisztképzés jelenleg két nagy utat választhat. Vagy csatlakozik a bolognai képzési rendszerhez, vagy attól távol marad. Az első megoldás új, jelentős követelményeket támaszt és könnyebbé teszi a nemzetközi kapcsolatok kialakítását, külföldi résztanulmányok végzését. Ugyanakkor a másik megoldásnak is vannak előnyei.